”
Det må kunne gøres meget, meget anderledes!

Erindringer fra mine første fem lærerår på Kongevejen skole i Helsingør fra 1966-71

Af Ole Gade Lorentzen

Forventningsfuld forlod jeg Hjørring Seminarium i juni 1966 med dansk som linjefag og begynderlæsning som interesseområde suppleret med en meget solid bagage fra de pædagogiske fag.

ELEV I DEN SORTE SKOLE
Jeg var elev i ”den sorte skole” i København fra 1948-58. Den havde to centrale kendetegn: lærermagt og en voldsom sortering af eleverne:

» Nogle lærere brugte den totale magt med løse håndled og nøgledunk i hovedbunden – de autoritære,

» andre med faglig og menneskelig bestemthed – de autoritative

» og en ung fysiklærer praktiserede samtaler og en behagelig tone omkring stoffet og den unge dansklærer, der i realklassen, særdeles overraskende, og som noget helt nyt, uddelte spørgsmål til tekster og bad os om at drøfte det med sidekammeraten inden vi svarede – hvorefter der blev lyttet til vore udsagn – de demokratiske.

Sorteringen af eleverne var dengang integreret i systemet. Det viste sig fx ved at kun én af de 36 drenge, der startede i 1. klasse i 1948 gik ud af skolen efter 10 år med realeksamen. Den ene var mig! Godt nok gik nogle drenge på gymnasiets eksamensmellemskole efter 5. klasse, andre kom i den frie mellemskole og gik ud to år efter, da undervisningspligten ophørte, og fik lærepladser. Vi oplevede det som noget skrækkeligt noget, vi – i mellemskolen - mistede hele ”A-kæden” i fodbold. Atter andre kom ind og især ud undervejs, mest markant efter mellemskoleeksamen. Da jeg 55 år senere inviterede IV. mellem drenge- og pigeklasse til sammenkomst, viste det sig, at de fleste drenge, der ikke kunne fortsætte i realklassen men på andre skoler, havde fået fine uddannelser som læge, møbelsnedker, el-installatør, regnskabschef, fuldmægtig. Men de var de ”ikke-egnede” på Øster Farimagsgade, kvarterets ”pæne” skole. Til sammenkomsten kunne alle med afsky huske, at klasselæreren i mellemskolen, kaldet ”Nøg-

len", uddelte lussinger og besøgte hårbunden med nøglerne – de sadistiske tendenser trivedes godt i den "sorte skole". Men opløftende var det efter så mange år at gense både dansk- og fysiklæreren, som vi havde rigtig gode minder om.

Mine forældre boede tæt på skolen og en eftermiddag da jeg som lærerstuderende var på besøg hjemme, så jeg min gamle klasselærer, "Nøglen", fra mellemskolen på vej ud af skolens port. Jeg gik ham i møde og fortalte med glæde, at jeg nu var på vej til at blive lærer. Og hvad var reaktionen: Ikke noget med et til lykke, ingen udtrykt glæde. I stedet fik jeg et foredrag om at børn er født onde, at de skulle tugtes og at jeg skulle endelig huske ikke at slække på disciplinen i klassen. Mange års herskersyge med lussinger og de løse nøgler passerede revy, og jeg tænkte: Det skal han få betalt, for ***det må kunne gøres meget, meget anderledes***.

LÆRER I DEN NYE SKOLE

Således rustet både fagligt som pædagogisk startede jeg på en ny "gammel" skole i Helsingør. Det var et gymnasium, der var blevet flyttet til nye bygninger, så der var plads til en 2-sporet folkeskole. Jeg havde fået et ønskeskema: klasselærer både i en 1. klasse og en 3. klasse, hvilket tilsammen gav 34 ugentlige timer på alle ugens seks dage. Men der var 14 timer dansk incl. deletimer i de to klasser samt nogle timer i formning og musik. Det fyldte stort set et helt skema og så kun to klasser ikke 10 klasser som mange andre unge fik tilbudt. Det gav tid og ro til skriftlig og mundtlige aktiviteter, til skrivetimer, til frilæsningstimer og især til oplæsningstimer, som også fyldte alle spisefrikvartererne.

FØRSTE SKOLEDAG

Første skoledag i august var spændende: Her kunne jeg iagttage 24 forventningsfulde elever i 1. A og 3. A - med øjnene stift rettet mod læreren. Jeg fortalte dem at, at jeg hed Gade og at de godt måtte sige du til mig. Der blev uddelt skemaer og bøger og arbejdet gik stille og roligt i gang. I 1. klasse fik de "Huset Højbo", et nyt begynderlæsningssystem af Mogens Jansen med en udførlig lærervejledning, der sammen med hans netop udgivne bog "Danskmetodik", udgjorde et solidt grundlag til at lære eleverne at læse og skrive. Jeg var på sikker grund og planlagde undervisningen fra dag til dag. De lærte i forskellig hast det, de skulle.

Skolen ved Kongevejen 1966.

Det var praksis i september måned i alle kommunens 1. klasser, at klasselæreren skulle tage en Dearborn-intelligens-gruppeprøve. Klassen lå bedre end normalfordelingen, men skolepsykologen kunne dog fortælle, at Lis med en score på 70 lå langt fra normalen, hvorfor hun måtte overføres til en specialklasse. Det kom hun så, og det støttede jeg. Jeg har senere tænkt på visdommen i denne beslutning. Var det nu klogt at udskille hende? Hun blev flyttet til en anden skole og jeg har ikke set hende siden. Der var også en dreng med en score på 185. Det opdagede jeg senere: en dag blev jeg kaldt over på inspektørens kontor, børnene kunne sagtens sidde stille i fem minutter. Da jeg kom tilbage havde drengen fortsat oplæsningen med betoninger og det hele. 1. klasse var en samling søde og rare, ja velopdragne børn, som man sagde den gang, lidt i modsætning til parallelklassen der var meget urolig – et billede herpå var, at der ikke kunne blive ro nok til oplæsning før langt hen i skoleåret, hvilket jeg kunne gøre fra første minut. Senere fandt jeg ud af en mulig årsag: inspektøren havde sat de først tilmeldte i samme klasse og de følgende i B-klassen. Hvilke forældre kommer mon først, når indskrivningen annonceres i dagspressen?

SKOLESKIFT

Eleverne fra 3. klasse har senere fortalt om chokket ved at skifte skole. Før havde de stillet op i skolegården to og to, stille gået op ad trapperne, ind i klassen og når læreren sagde "sid ned", så var de klar til undervisningen. Og hvis skoleinspektøren eller en anden lærer bankede på døren og kom ind, rejste alle sig op ... På den nye skole skulle de kun stille op den første dag, blot for at blive fulgt op i klassen af deres (måske) nye lærer, ingen afmærkninger i skolegården, ingen fælles kommando fra gårdvagtens side. Og i klassen skulle eleverne blive siddende, hvis skoleinspektøren kom ind. Som en bemærkede: "Det var da fordi vi ikke sad på pulte, vi sad på stole – og vi rejste os rigtignok op første gang skoleinspektøren kom ind i klassen, men så skete der det, at alle stolene væltede bagover - larm og ballade." Der var jo stole fra det gamle gymnasiums tid. Sådan afvikles ældgamle regler ret så lempeligt til alles glæde og tilfredshed.

Også klasserne skiftede karakter. Selv om det var små lokaler, så blev de mindre klasser udstyret med hyggekroge med madrasser på spånplader med malede ølkasser fra Wibroe neden under. De dannede rammen om mange hyggestunder, men også frilæsningen foregik der.

FORÆLDREMØDERNE

De første forældremøder indkaldte jeg i september. Der stod jeg i mine grå bukser, med en grå skjorte samt en rødternet butterfly, og fortalte om det faglige arbejde og især om det vigtige at etablere en god tone mellem lærer og elever. Det var i 1966, og der var allerede begyndt at blæse mildere vinde mellem voksne og børn/mellem lærere og elever.

Forældrene i 1. klasse var meget positive over for mig og skolen. De kunne fortælle om glade børn, der meget gerne ville i skole hver eneste dag, og jeg kunne fortælle om en samling positive og lærevillige børn. Der var ingen tvivl om, at det var læreren der bestemte, men de mere demokratiske samværsformer blev gudskelov værdsat af forældrene.

I 3. klasse var der også mange positive tilkendegivelser, men rester af den gamle (sorte) skole tittede frem, når enkelte fædre betroede mig, at jeg bare skulle sige til, så skulle de nok give en afklapsning hjemme. Det blev der nu aldrig brug for. Forældrene var stort set tilfredse med mine holdninger og de krav, jeg stillede til eleverne. Dog tvivlede nogle: "Mister de ikke respekten for dig som lærer, når de må sige du?"

LEJRSKOLEN I MARKARYD

Det var som sagt en ny skole. Nogle lærere blev overført fra kommunens andre skoler og nye blev ansat. Det viste sig at være et ungt og engageret lærerkollegium, der i løbet af efteråret inviterede kollegerne fra de andre skoler til fælles spisning og omvisning på skolen. De blev hurtigt kutyme, at vi sad på lærerværelset en times tid efter skoletid – det var tit kl. 14 - og snakkede – om fredagen suppleret med en øl, for om lørdagen skulle vi alle nå at komme ned i Irma inden de lukkede kl. 14 for at købe ind til weekenden. Det var en god blanding af hyggesnak og pædagogiske drøftelser. Al den snak udmøntede sig i løbet af efteråret til en ide om at købe en ødegård i Sverige og indrette den som lejrskole, så alle klasser kunne komme på tur hvert eneste år. Megen snak blev til handling og en gruppe kolleger kørte rundt og så på muligheder i Skåne og Småland allerede i juleferien. Valget faldt hurtigt på "Gräsholma gamla skola" lidt nord for Markaryd, en stor bygning med masser af plads. Og hvordan køber man sådan en stor bygning? Jo, hver lærer skød 500 kr. i en fond og det var nok. Alle var engageret. Ideen var endda ikke ukendt i kommunen, idet lærerne i 1940´erne havde købt en lejrskole ved Arenakke ved Frederiksværk, som stadig fungerede og som var for hele kommunen, men styret af fælleslærerrådet. Men vi ville have vores egen, som der stod i Helsingør Dagblad "Lærerinitiativ for større fællesskab". Det ramte meget fint holdningen på skolen.

Lejrskolen i Markaryd.

Købet blev ordnet i februar og så begyndte planlægningen af arbejdet med at gøre den klar til at fungere som lejrskole for os. Det store hus skulle sættes i stand, males, toiletter skulle hen ad vejen erstatte alle das´erne, og på sigt skulle vi have varmt vand og mange andre ting. Det betød, at forældrene måtte inddrages. I samme dagblad stor der under overskriften "Enorm interesse for lejrskolen". Teksten omtalte de mange og store aktiviteter på skolen for at skaffe penge til den nye lejrskole: Der blev solgt 5000 lodsedler, organiseret indsamlinger af møbler, som en af forældrene i sin store lastbil kørte derop. Der var den årlige skolekomedie var skrevet og instrueret af lærerne, Det første år var det en cirkusforestilling, hvor der både torsdag og fredag var to forestillinger med lærere og elever der optrådte sammen. Hele byen blev inviteret, så der var fulde huse. Der blev malet kuliser, klasselokalerne indrettet til spisesteder til forældrefesten lørdag aften og i håndarbejdslokalet blev der syet kostumer i lange baner. Både i skoletiden og om eftermiddagen summede hele skolen af aktiviteter. Om lørdagen var

Dengang fandtes der stærke lærere. Cirkusforstillingen 1966.

det kun for skolens forældre, der efterfølgende spiste i de pyntede klasselokaler og dansede til levende musik – ingen andre steder i byen kunne den aldersklasse danse og more sig, fortalte de begejstret.

Arbejdshold bestående af lærere, de store elever og især håndværkere blandt forældre tog til lejrskolen i weekenderne og lavede det nødvendige ombygningsarbejde, hvor alle udgifter blev betalt af de voksne. Vi afholdt flere featureuger i løbet af skoleåret, hvor der fx blev indsamlet og istandsat cykler af lærere og elever, hvorefter den blev transporteret derop. Der blev laver smykker der blev solgt, der blev indkøbt rigeligt med træ i sløjd, så der kunne produceres sengebunde, og stof der blev syet til gardiner i håndarbejde. Der var avisindsamlinger, som der dengang var penge i, og der blev der arrangeret et bankospil for forældrene i en fyldt gymnastiksal. Pengene strømmede ind hvert år – 25.000 kr. om året, det ved jeg, for jeg var kasserer i lejrskolefonden.

ELEVER – LÆRERE - FORÆLDRE

Den glædelige og overraskende effekt af alle disse aktiviteter var, at forældrene kom meget på skolen, bakkede op, bidrog og var særdeles tilfredse med de unge lærere og deres gåpåmod.

Det blev lærernes, ledelsens, skolenævnets, elevernes og forældrenes projekt – sidstnævnte blev organiseret i en forældreforening. Det vil sige at forældresamarbejdet var ret omfattende, for under bankospillet var lærerene de praktiske grise, der gik rundt og fik snakket med forældrene, vi serverede til den årlige forældrefest, sørgede for mad på arbejdsweekenderne og så videre.

Der var tidspunkter, hvor vi måtte stole på at eleverne fik udført skolearbejdet på rimelig vis, når vi lærere måtte øve skolekomedien, når vi skulle pynte både gymnastiksalen og klasselokalerne og meget mere, for ikke alle elever kunne jo være med. Selv tog jeg fem lidt urolige drenge fra min 3. klasse med ned i gymnastiksalen og lavede et orkester med lidt trommer mm kunne være rytmegruppe til båndmusikken. Så var de stille og fulgte alle prøverne intenst.

Morten, Jørgen og Kim leger på lejrskolen.

Lærer og elever spiller kort på lejrskolen.

Ud over det daglige arbejde i timerne, sådan helt normalt og kontinuerligt, planlagde jeg også hjemmebesøg i 1.klasse i løbet at det første år. Det kan jeg kun vurdere som særdeles betydningsfuldt for forældresamarbejdet. Der var accept af min rolle, som den der ledede det daglige arbejde. Der var stort set ingen forældre der mente at jeg burde gribe undervisningen an på en anden måde, forholde mig anderledes til børnene og lignende bekymringer. Samarbejdet byggede på RESPEKT FOR LÆRERENS ARBEJDE.

GLIMT AF SKOLE

Året efter var der et interview af mig som klasse- og dansklærer i 2. klasse i Dagbladet med overskriften: *"Gid det var i dag man gik i skole – det store terperi eksisterer ikke mere – nu lærer børnene kun fordi de har lyst til at få noget at vide"*. På et tilhørende billede sad smilende elever med et eksemplar af "Læs og forstå"- opgavehæfter. Eleverne var vilde med at løse disse opgaver i en uendelighed, selv om indholdet var fra en anden tid. En af opgaverne lød fx:

En dag møder Peter sin lærer. Peter går med begge hænder i lommen og huen på hovedet. Hvad ville du gøre, hvis du var Peter? 1. Jeg ville be-hol-de hæn-der-ne i lommen og gå vi-de-re. 2. Jeg ville be-hol-de hæn-der-ne i lomme og bukke for min lærer. 3. Jeg ville tage hæn-der-ne op af lommen og huen af for at hilse på min lærer. Sæt X.

For at drille mine elever satte jeg altid et stort rødt minus i deres løsningshæfter, hvis de svarede: 3!

"DEMOKRATI I HJEMMET"

Der var fokus på skolen, der skete meget mere end på de andre skoler i kommunen. Senere på året drøftede vi på lærerværelset, om det ikke var tid til et oplæg af mere pædagogisk art for forældre. Det var samtidig med, at der i den anden gymnastiksal var en udstilling "Hvad et barn har brug for", som jeg havde fået etableret i samarbejde med Henrik Sidenius fra Kroggårdsskolen og de såkaldte provolærere Bo Dan Andersen og Søren Hansen. Jeg blev opfordret til at holde et foredrag med temaet "Demokrati i hjemmet" – på trods af, at min søn var ½ år og jeg kun havde været lærer i 1½ år. Gymnastiksalen var mærkeligt nok fyldt igen, måske troede nogle at der var bankospil igen og ikke foredrag, men det gik rimeligt. Efterfølgende bad Dagbladet om jeg ikke kunne nedskrive foredraget som kronik – som sagt så gjort, hvilket vidnede om de nye vinde der blæste.

ELEVRÅDET

Året efter holdt viceinspektøren fra Kroggårdsskolen, der var de pædagogiske parnas på den tid, foredrag for forældrene – og lærerne – om deres arbejde med at udvikle skolen. Han fortalte om elevrådets arbejde, om featureuger, om valgfagene i de store klasser og om de holdninger der lå bag. Det var opløftende for os alle, for vi havde oprettet et elevråd, som på flere andre skoler ikke lykkedes.

Jeg hæftede mig ved, at han fremdrog eksemplet med psykologi som valgfag med tilhørende praktik i de små klasser og på forskellige institutioner – det havde jeg allerede fået lov til. Det var en stolt skoleleder, der i sin takketale kunne berette, at vi allerede var i fuld gang med at realisere mange af denne skoles tanker i praksis.

Eleverne husker nu mange år efter med glæde frugtboden, etableringen af en boldgård og en rygegård. Elevrådet var med i udvalget, der havde til opgave at lave forbedringer til skolegår-

den. Den fik et løft, med det senere vartegn "Labyrinten", der blev lavet omkring det store træ midt i skolegården. Et skoleblad lavet af inspektør, lærere og elever samt forældreforeningen hed selvfølgelig *Labyrinten*.

Men mest af alt står skolens "vartegn", lejrskolen i Markaryd, som fyrtårnet i erindringen for både elever og lærere. Det var "vores" og stort set alle klasser var deroppe hvert eller hvert andet år. Det foregik med forældrebetaling. De husker alle legene, cykelturene i omegnen, besøget på papirfabrikken, skattejagterne, tømning af das'erne, om mad- og opvaskerholdene og meget mere.

OPSTAND

"Kan du ikke huske, Ole, dengang lærerne sammen med os elever blev i skolegården, fordi vi ville have varmefri?" "Nej," måtte jeg indrømme – jeg er blank!. Men det kunne de huske, især det at lærerne åbenlyst var på elevernes hold og inspektøren var rasende! Det havde de aldrig oplevet før.

DE "GAMLE" LÆRERE

Da jeg 40 år efter inviterede den oprindelige lærergruppe til en sammenkomst, sang vi sange fra skolekomedierne og som en af kollegerne fremhævede som det mest markante og hyggelige fra den tid: arbejdsweekenderne med forældrene og de store elever på Markaryd. Vi mødtes på skolen om eftermiddagen til deres fødselsdagsfest, blev fotograferet af Dagbladet. Nogle af dagens forældre spurgte om vi var gamle elever? *"Nej vi var såmænd skolens første lærere, os der byggede Markaryd op." "Markaryd, hvad for noget?"* svarede de. Deres elever gik ellers i 6. klasse.

Skolens nuværende leder, der ellers havde fået et praj om at vi kom, overså os fuldstændigt. Sådan bliver historien altså hurtigt glemt. Og ved en sammenkomst med min gamle 3. klasse i august 2014 kunne jeg så få besked om at lejrskolen var blevet solgt. Den var dog for en del år tilbage blevet overtaget af kommunen, fordi den i flere år ikke var blevet brugt, og var nu i forfald.

Lærergruppen ca. 1969 på 'Labyrinten'.

LÆRERRÅDET
Ud over det dominerende arbejde med lejrskolen, var der jo det daglige arbejde i samarbejde med skolelederen at være folkeskole. Om stort og småt. Vi havde fx flere lange møder inden sommerferien, hvor vi gennemgik hver eneste klasse med hver eneste elev: kunne de rykke op i næste klasse eller skulle nogle flyttes til en specialklasse. Klassens lærere udtalte sig, skolepsykologen vurderede og der blev stillet spørgsmål fra kollegerne. Det var et meget seriøst arbejde, som var hele skolens ansvar. Sådan er det ikke i dag. Det var dengang lærerrådet havde noget at skulle have sagt.

Til afdelingen for de små ting. Et punkt på et møde lød: Skal vi udskifte den hånddrevne spritduplikator med en elektrisk? En lang debat udspandt sig for og imod. Turde vi? Hvad kostede det? Det var et kvantespring i en ny teknisk tidsalder. Vi tog springet og fortrød det aldrig. Senere beslutninger må have været endnu sværere – fx kopimaskiner, computere og printere.

DE BRÆNDTE KARAKTERBØGER
Det var ikke tænkt som en afskedssalut, men det blev det nu alligevel: På lejrskoleturen i juni, det år jeg rejste fra skolen, havde jeg medbragt de gamle karakterbøger, som blev brugt fra 1.-3. klasse. Det var nu 5. klasse og de havde i to år haft nye. Jeg syntes at karakterbøger især i de små klasser var en rigtig dårlig måde som lærer at give meddeler til forældrene om elevernes udbytte af skolegangen. Da vi alligevel skulle lave bål foreslog jeg, at vi kunne bruge de gamle karakterbøger som optænding. Det syntes de var meget sjovt, de skulle jo ikke bruges til noget. Da vi kom hjem kunne man læse en lille note i Frederiksborg Amtsavis *"Lærer fik elever til at brænde karakterbøgerne"*, hvor jeg udtalte *"Karakterer er svindel, de er en hån mod eleverne!"* Den fik ikke for lidt næste dag på lederplads i samme avis: *"Provokerende lærer"*. Den sluttede med at denne sag må "på en eller anden måde måtte få konsekvenser, så det antydes, at en grænse er overskredet. Få dage efter mødte jeg formanden for skolekommissionen, en meget fornuftig venstremand, der faktisk meget afslappet spurgte, hvorfor jeg dog havde fundet på den idé. Det forklarede jeg og han svarede mig, at det måske nok var værd at tage op ved lejlighed – om karakterbøger var den bedste form at tale med elever og forældre om skolegangen. Vi skiltes i bedste forståelse og han ønskede mig held og lykke fremover. Det var det eneste "officielle" jeg hørte om den sag – sikkert også fordi lederen stod den 19.6. og sommerferien stod for døren.

DE SIDSTE ÅR I HELSINGØR
Jeg var på skolen i fem år. De sidste par år arbejdede jeg meget på at al den konstruktive aktivitet fra lejrskolen efterhånden skulle omsættes til et tættere pædagogisk orienteret samarbejde. Det lykkedes ikke i nævneværdig grad, også jeg havde svært ved det. Jeg lå fx milelangt fra mine nærmeste kolleger, regnelærerne. Jeg syntes at kommunens skolepolitik var meget mangelfuld, ingen visioner og noget lavloftet. En kontakt til de lokale arkitekter Basse & Grennes udmøntede sig i deltagelse i en skolekonkurrence om en ny skole i Herstederne kommune (i dag Albertslund). Ved præmineoverrækkelsen – en 2. plads – fik jeg kontakt med et helt anderledes visionært skolevæsen med højt til loftet og fik straks tilbudt stilling og bolig dernede. Jeg ventede dog et år, men så tog hele familien også af sted.

P.S.
Når jeg senere som underviser i læreruddannelsen har fortalt de studerende om mine første år i skolen, som senere med rette blev kaldt praksischok, om de aktiviteter jeg her hat beskrevet, har de svært ved at tro det, at lærerne i perioder kunne finde på næsten "at bo på skolen"

og lave alt det udenoms halløj. Det værdifulde har de svært ved at få øje på, men det foregik jo også i en anden tid.

Ole Gade Lorentzen
Skovgaardsgade 22
2100 København Ø
ole@gade-lorentzen.dk

Lærer i Helsingør 1966-71, i Albertslund 1971-1996, Kombinationsstilling Folkeskole/Zahle Seminarium 1983-1993, underviser og praktikleder på Blaagaard Seminarium 1996-2002.
Kasserer i Foreningen, Forlaget, Tidsskriftet Unge Pædagoger, fra 1991 også redaktør og fra 2002 også forretningsfører.